

Västerlandet som synd

Den västerländska konspirationen, med eller utan judisk hjälp, är alltid bra att ta till när man vill ursäktas sina egna missgrepp. Thomas Gür redogör för ett gammalt kärt tema.

MOTVÄRLD

Det må förhålla sig hur som helst med svaret på frågan om huruvida den västerländska kolonialismen och imperialismen varit till gagn för de koloniserade och imperiebyggande länderna. Detta även om imperiernas snabba avveckling i Afrika och Asien efter andra världskriget tyder på att imperialismen i huvudsak var en olönsam affär för de imperiala staterna.

Men för en Tredje världens elit inspirerad av västliga irrlärer som leninism och national-socialism har imperialismen som förklaringsmodell varit en gudasänd gåva, med den underbara funktionen att man kan skylta de egna tillkortakommandena på andra.

I Zimbabwe gapar ännu den antiimperialistiska och homofobe Robert Mugabe, 20 år efter frigörelsen, att allt är briterernas och bögaras fel. Imperialismen är den återkommande syndaboken i nästan alla afrikanska statsmäns och politikernas offentliga tal.

Soros blev Malaysias skurk

Tusentals mil därifrån lyckades häromåret också Malaysias Mahatir Mohammed finna att allt var utomstående makters fel. Mestadels har det i Malaysia handlat om att utpekade framgångsrika kinesiska minoriteten som roten till det onda. Men den här gången var skurken det internationella, läs västerländska, judiska kapitalet, under ledning av, lustigt nog, globaliseringskritikern, den hemvända filosofen och finansmannen George Soros.

Judarna vill inte se en muslimsk stat växa sig ekonomiskt stor och stark, hette det. Och nästan som ett sammanträffande blev Mahatirs inhemska rival, före finansministern Anwar Ibrahim, föremål just för anklagelser om att hysa intresse för ett annat kön än det motsatta.

Storsäljare för några år sedan i Kina, och välkomnad av den styrande eliten, var en bok som handlade om hur de västliga makterna alltid har försökt hålla Kina tillbaka och nu fortfarande inte hade gett upp detta hopp.

I Arabvärlden går det tretton på dusinet av historierna om de västerländska konspirationerna mot den muslimska världen. I dessa konspirationsteorier har Israel, som är både västerländskt och judiskt, en självskrivet roll. En i Mellanöstern alldeles sansad diskussion handlar således om huruvida det är USA som styr Israel/judarna (leninistiskt inspirerad agent-provocateur-anklagelse) eller om det är Israel/judarna som styr USA (en i europeisk historia inte helt obekant ansats).

Den som i Turkiet tar upp problem kring mänskliga rättigheter och minoritetsfrågor möter ofta långa utläggningar om de imperialistiska makternas ännu inte avslutade försök att sedan flera hundra år söka dela landet mellan sig.

Och i Europa har vi nyligen fått se gestaltad den serbnationalistiska myten om Serbien och serberna som offren för en ständigt fientlig omvärld, med fundamentalistiska muslimer och amerikanska imperialister i en gemensam sammansvärjning mot Västerlandets och kristenhetens mest framskjutna fäste mot det barbariska Asien.

Enklare att skylla ifrån sig

Anklagelsen att det är någon annans fel, utgör ett utmärkt skäl att inte ta itu med de egna briterna. Snubblar vi i trappan, är det antingen arkitekten som inte har ritat rätt eller den som har giutit betongen som har slarvat.

Det imperialistiska systemet med ett centrum som blir rikt på att utsuga periferin och avsiktligt kvarhålla den i fattigdom och politiskt kaos, blir en utmärkt förklaringsmodell för sakernas usla tillstånd hemmavid. Och vad gäller dem av våra grannar eller en gång likastående som tycks klara sig bra,

Mugabe skyller Zimbabwes problem på briter och bögar. Många av statsöverhuvudena i Tredje världen

beror detta på att de har lierat sig med fienden i centrum och därmed kan njuta av smulorna från hans bord.

När Lenin fiffade med statistiken i sin *Imperialismen som kapitalismens högsta stadium* eller när Goebbels agiterade mot den

brittiska imperialismen, och den indiske vänsternationälsten Bose med sovjetisk förmedling sökte tysk stöd år 1940, var avsikterna visserligen ondsinta, men teoribygget var knappast avsett att utgöra en grund för dagens missnöjda gnäll om att allt alltid

Underhållande komedi om svindlande affärer

Finansvärldens utkanter hör inte till de vanligaste ämnena på våra teatrar. Men i Jönköping dyker den upp i en ny-skriven pjäs om svindlande affärer i lokaltidningsmiljö. Kanske något att fördriva en kväll med när färden går till metropolen i norra Småland.

Ären i början av 1990-talet var de stora banksvindleriernas och skalbolagens förlovade tid. Det gällde inte bara de större städerna. Även landsorten fick sin släng av slevan. Exempelvis var Jönköpingsposten då involverad i en omfattande skalbolagshärva som väckte visst uppseende i medierna.

Thomas Holden, tidigare journalist vid bland annat Göteborgs-Posten, numera fri skribent, har i sin senaste pjäs *Svindlarna* knutit an till detta tema. I dagarna hade den premiär på Smålands teater i Jönköping.

NU SKA DET SÄGAS att *Svindlarna* inte, som man kanske kunde fresas att tro, innehåller några sensationella avslöjanden i den undersökande journalistikens kölvatten.

Den politiska och ekonomiska analys som ligger till grund för denna regionala sedekedning inventerar snarare ett antal välkända klichéer inom politik, finansliv och medier. Men – och det hör till saken – den gör det bra.

Resultatet är en charmfull och underhållande föreställning om den inbördes hierarkin och relationerna mellan ägare och anställda på en icke namngiven dagstidning – det skulle alltså med god vilja kunna vara vilken som helst, även om dess paternalistiska och alltid väl synliga ledning snarare för tanken till en äldre typ av företagsstruktur med en maktfullkomlig "self made man" i centrum, än till dagens anonyma bolagsstyrelser. Trots att pjäsen således speglar lokala förhållanden, och inte heller undgår att

dialogmässigt och dramaturgiskt rekapitulera en del av tv-såpans konstgrepp, har den påfallande ofta en egen ton och originell grovkornig humor.

Med fin känsla för de anakronismer som tioårsperspektivet mellan nu och då erbjuder, har regissören Christer Brosjö och scenografen Anne-Marie Broms tagit till vara den svenska övre medelklassens diskreta charm. Deras iscensättning skildrar kongenialt ett stycke Provinssverige i tiden.

Till det provinsiella, för att inte säga konservativa, draget hör väl även att tidningsredaktionen i pjäsen håller sig med en livs levande sanningssägande stalinist iförd

Pekka Paloviita och Nadja Franke på Smålands teaters scen.

knutpiska, jeans och sandalar.

Naturligtvis är dock alla i sista hand luttrade med hjärtliga cyniker. Intrigen kretsar följaktligen kring hur tidningen, som har haft ett ovanligt gott år ekonomiskt, ska kunna förvandla sina vinster till skenbara investeringar. Det är i det sammanhanget Mefisto dyker upp och kombinerar nytta med nöje.

Pjäsens dramatiska kontrastupplägg ligger i skiftet mellan skildringen av imperiefamiljens strävan att sopa alla spår av oegentligheter under mattan och hotet från den i dessa sammanhang obligatoriska sanningssökande journalisten, som pikant nog även är direktörens

älskarinna. Anförd av Håkon Svensson (i rollen som den välbeställda tidningsägaren) spelar ensemblen både habil och fantasifullt.

Texten kunde, med undantag av vissa longörer, ha beskurits en del, men den bjuder likväl på många humoristiska godbitar: tidningsägare Bengt till ärkekommunisten tillika kamrer Pettersson:

"Om det blev revolution här i landet skulle du väl döda mig?"

"Ja, men mer av plikt än av nöje."

EN TRIVSAM FAMILJÄR TON genomsvår denna "komedi över en allvarlig botten" (författarens ord). Denna botten skymtar då och då verkligen fram i form av en bister och pessimistisk syn på journalistens möjligheter att förena framgång i karriären med ett, som man kan tycka, elementärt krav på hederlighet.

Föreställningen ges regelbundet på Smålands teater i Jönköping fram till den 3 november.